

YEREL MEDYA ÇALIŞANLARINA UYGULANAN BİR TRAFİK KAZASI HABERİ SINAVININ İÇERİK ANALİZİNE DAYALI DEĞERLENDİRMESİ

Erkan YÜKSEL*

Abstract

This study deals with a traffic accident's news writing exam which was given 26 professional local journalist's at an education seminar in Balıkesir at 23rd March 2001. An eyewitness of an accident, the researcher, explains it and wants them to write this as news for their papers from the viewpoints of their experiences. Findings of exam papers by content analysis show that generally titles of the news full with journalist's personal opinions or explanations. Many of news have absence of information that needed in traffic accident news. Some of them don't answer fully 5W1H formulation of news writing, the questions where, when, why and how doesn't answered fully in news. On the other hand they usually don't needed a source for this news. As a conclusion this study shows that professional

*Yard.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi.

local journalist has some problems on journalistic writing skills and that problems are highly related with general journalism ethics.

Key words: News, News Gathering, News Writing, Journalism Ethics.

.....

Giriş

Bu çalışmada, profesyonel yerel gazetecilerin bir trafik kazası haberini nasıl yazdıkları irdelenmektedir. Çalışmada, bir seminer ortamında yerel gazetelerde profesyonel olarak görev yapan gazetecilere sözlü olarak ifade edilen bir trafik kazası olayını haber haline getirmeleri istenmiş ve yazılan haberler içerik analizi (Gökçe, 2001) uygulamasına konu edilmiştir.

Bir trafik kazası haberinde ilk akla gelen soru ölü ya da yaralı olup olmadığıdır. Ölü ya da yaralı varsa, bunların nerede oldukları ve bunların kimlikleri hemen ardından akla gelen soruları oluşturur. Olay yeri ve zamanı, araçların cinsi ve yönü ile birlikte akla gelen bir diğer soru kazanın nedenidir. Sürücü hataları, yolun ve hava şartlarını durumu kaza nedenleri olabilir. Ancak bu nedenlere ilişkin deliller, örneğin bira şişeleri ya da kabak otomobil lastikleri de haberde tanımlanmalıdır. Kaza nedenini muhabir görgü tanıklarından, emniyet görevlilerinden ya da araç sürücülerinden öğrenebilecektir. Haberde kaza nedenini öğrendiği kaynağa ya da varsa kaza nedenine ilişkin başka iddialara ve iddia sahiplerinin görüşlerine de yer vermelidir. Ayrıca olayla ilgili olarak suçlanan ya da tutuklananlar, otomobil sürücülerinin ve hosteslerinin durumları, kazanın yol açtığı diğer etkenlerin tanımlanması, örneğin trafiğin

durması, elektrik direğine çarpılması sonucu elektriklerin kesilmesi ya da yol tıkanıklığı nedeniyle ambulansın ulaşımının sağlanamaması, kazadan sonraki gelişmeler anlamında kazazedelerin yaraları, varsa mahkeme kararı, bu karara saygı gösterilip gösterilmediği gibi olaylar, kazazedelerin yakınlarının kim olduğu ve nerede buldukları, Emniyet görevlilerinin çalışmalarının ne aşamada bulunduğu, örneğin kaçan sürücüyü mü kovaladıkları, savcıyı mı bekledikleri, olayın büyüklüğü ile orantılı olarak kaç emniyet görevlisinin bu olayla ilgilendiği soruları da bir trafik kazası haberinde yanıt bekleyen en temel sorulardır. (Girgin, 1998:83-87; Yüksel ve Gürcan, 2001:165-167)

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Konrad Adenauer Vakfı ile ortaklaşa düzenlediği Yerel Basın Eğitim Seminerleri Dizisi'nin Balıkesir'de düzenlenen 20.'sinde, Balıkesir, Bursa, Yalova, Kocaeli, Çanakkale, Gebze, Bandırma, Gelibolu, Sındırgı, Gemlik, Edremit, Biga ve Gölcük'ten gelen medya çalışanlarının bir araya geldiği seminer öncesinde 23 Mart 2001 tarihinde, katılımcılara boş kağıtlar dağıtılarak sözlü olarak ifade edilen bir trafik kazası olayını haber halinde yazmaları istenmiştir. (1)

Gazetecilere sözlü olarak aktarılan ifade özetle şöyledir:

"Bu sabah acı bir olay yaşadık. Sat 08:30 civarında, bu sabah biliyorsunuz hafif bir yağış vardı ve yağışla birlikte Balıkesir-Susurluk karayolunun 25. kilometresinde Yeniköy rampasının orada, bir trafik kazası meydana gelmiş. Bursa'ya eski bir servis otobüsüyle geziye giden Balıkesir Meslek Yüksekokulu öğrencileri Yeniköy rampasında karşı yönden gelen şeker yüklü kamyonla çarpışmış ve kazada 7 üniversite öğrencisi hayatını kaybederken

25'i de yaralanmış. Kamyon şoförü ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılmış. Olayla ilgili bütün bildiklerim ve öğrendiklerim bunlar. Araçların plakası, yönü, kamyon şoförünün kimliği, servis aracının şoförünün kimliği, bunlar hakkında bir bilgim yok. Ancak haberinizde siz bunlara kendiniz isimler yazabilirsiniz. Ölenlerin ve yaralananların isimlerini de siz yazabilirsiniz. Yaralıların kaldırıldıkları yer, durumları, ölenlerin yaşları, aileleri, bunlara yapılan ilk müdahale, aklınıza gelebilecek, haberde olması gerektiğini düşündüğünüz her şeyi kendiniz yazabilirsiniz. Sizlerden bu olaya ilişkin benim bir görgü tanığı olarak bilemediğim ya da dikkat etmediğim yönleri ve bir trafik kazası haberinde olması gerekenleri göz önünde bulundurarak, gazetelerinize yayınlanmak üzere bir haber yazmanız.”

Olayı inandırıcı kılmaya yönelik bir görgü tanığının duygusallığını da içeren bu açıklamanın ardından 26 gazetecinin yazdığı haberler toplanmıştır. Bu haberlere uygulanan içerik analizine yönelik bulgular aşağıda sıralanmaktadır.

1. Haber Başlıkları

Haberlerde ilk dikkati çeken öge haber başlıklarıdır. Bir trafik kazası haberi için artık klasikleştiği söylenebilecek başlıklar kadar, daha ilginç ya da yaratıcı olarak nitelendirilebilecek yorum içeren başlıklar da gerçekleştirilen uygulamada dikkatleri çekmektedir. Haber başlıkları arasında; “Yine dikkatsizlik, yine ölüm”, “Yine kamyon, yine kaza”, “Trafik 7 can aldı”, “Hatalı sollama 7 can aldı”, “Gezi kana bulandı”, “Bilanço: 7 ölü, 25 yaralı”, “Korkunç kaza”, “Dehşet kaza”, “Feci kaza” ve “Vahşet” gibi klasik ifadelerle birlikte, “Üniversiteliler kaza kurbanı”,

Geleceğimizden 7 kişi kaybettik” gibi ölenleri tanımlayan; “İki kez ehliyeti alındı ama uslanmadı” gibi sürücüyü suçlayan; “Beklenen yağış ölüm getirdi” gibi kaza nedenini tanımlayan; “Trafik terörü durmak bilmiyor” gibi olayı terörle benzeştirmeye çalışan ya da suçu canavarda arayan “Trafik canavarının sabah mesaisi”, “Trafik canavarı yine işini bitirdi”, “Trafik canavarı 25. km'deydi” gibi başlıklarla, olaya daha yaratıcı ve duygusal açıdan bakan “Islak yol gözleri ıslattı” ve “Şeker kamyonu acı verdi” gibi ifadeler dikkatleri çekmektedir. En uzun ve diğerlerine aykırı düşen başlık ise, “İhmal devleti mi acaba? Karayolları yıllarca çaba harcıyordu bitmedi ve trafik anarşisi 7 umudu yok ederken sevdiklerini de yasa boğdu” biçimindeki ifadedir.

2. Haber Metni İçeriği

Haber metinlerinin incelenmesinde, Tablo 1’de sunulan içerik analizi uygulamasına dayalı olarak öncelikle haber öğeleri incelenmiştir. Bunlar haber yazmanın en temel formülü olan 5N1K’da yerini bulan “Ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden ve kim” sorularının haber içeriklerinde yanıtlanıp yanıtlanmadığı biçiminde değerlendirilmiştir. Bunun ardından da haberde yer alan diğer konu ve temalar ayrı biçimde kategorileştirilmiştir.

Haberlerin tamamında bunun bir trafik kazası olduğu tanımlanmış ve kazada kaç kişinin öldüğü belirtilmiştir, ancak bunun dışındaki öğelere tüm haberlerde yer verilmemektedir. Genel olarak yalnızca bir haberde olayın nerede meydana geldiği ve yaralıların kaldırıldıkları yer, iki haberde yaralı sayısı, araç sürücülerinin adları ve araçların plakaları belirtilmemiştir. Olayın ne zaman, neden ve nasıl meydana geldiği sorularının yanıtları, kaza

yapan araçların plakalarından daha az önemli bulunmuştur. Ölenlerin adları haberlerin ancak yarısında ifade edilmiş, yaralıların adlarına ise yalnızca bir haberde yer verilmiştir. Araçların cinsi, yükü ve araç sürücülerinin durumu ölümlerin adlarından daha önemli bir şekilde haberlerde tanımlanmıştır. Araçların karşılıklı çarpışması bilgisi dışında araçların yönü, eş deyişle hangi aracın hangi yönde ilerlediği bilgisi haberlerin yüzde 42'sinde ifade edilmiştir. Yalnızca dört haberde yetkililerin açıklamaları; üç haberde kazanın yol açtığı diğer etkiler, görgü tanıklarının açıklamaları; iki haberde otobüsteki yolcu sayısı, öğrencilerin aileleri ya da veliler, Vali'nin, şoförlerin ya da başhekimin açıklamaları; bir haberde de yaralıların adları, ölenlerin cenazeleri, kaza nedenini açıklayan kişi, sürücülerin alkolsüz oldukları, bölge trafik yetkililerinin ya da Cumhuriyet Savcısı'nın açıklamaları yer almıştır. İki haberde ölenlerin adlarının belirlenmeye çalışıldığı belirtilmiş; bir haberde araç sürücülerinden yalnızca birinin sağlık durumu tanımlanmıştır. Diğerinin sağlık durumu hakkında bilgi verilmemiştir. Kazanın yol açtığı etkiler kategorisinde ise yolun kapandığı bilgisi tam süreli olarak tanımlanmazken, üniversitenin yas ilan ettiği iki haberde tanımlanmıştır. Ancak bu yas ilanını yapan ya da açıklayan kaynak belirtilmemiştir. Kaza nedenine yönelik diğer olasılıklar hiçbir haberde bulunmamaktadır. Olayla ilgili olarak jandarma ya da emniyet güçlerinin çalışmaları soruşturmanın sürdüğü biçiminde tanımlanmıştır. Yaralıların kaldırıldığı hastaneler kategorisinde ise 8 haberde "çeşitli ya da çevre hastaneler" ifadesi dikkati çekmektedir. Bir haberde yer verilen yaralıların adlarının yanında yaşları tanımlanmamıştır. Olaya ilk müdahale ve diğer gelişmeler

de hiçbir haberde tanımlı değildir.

Tablo 1. Trafik Kazası Haberlerinin İçerikleri ve Değerleme Oranları

	Kategoriler	N	%
1	Ne	26	100
2	Nerede	25	96.15
3	Ne zaman	21	80.77
4	Neden	22	84.62
5	Nasıl	22	84.62
6	Plakalar	24	92.31
7	Araçların cinsi	21	80.77
8	Araçların yönü	11	42.31
9	Araçların yükü	20	76.92
10	Ölü sayısı	26	100
11	Ölenlerin adları	13	50
12	Ölenlerin yaşları	10	38.46
13	Yaralı sayısı	24	92.31
14	Yaralıların adları	1	3.846
15	Yaralıların kaldırdığı yer	25	96.15
16	Araç sürücülerinin adları	24	92.31
17	Araç sürücülerinin yaşları	10	38.46
18	Araç sürücülerinin durumu	19	73.08
19	Otobüsteki yolcu sayısı	2	7.692
20	Kazanın yol açtığı diğer etkiler	3	11.54
21	Emniyet, jandarma çalışmaları	7	26.92
22	Aileler, veliler	2	7.692
23	Cenazetelerin durumu	1	3.846
24	Görgü tanıklarının açıklamaları	3	11.54
25	Kaza nedenini açıklayan kişiyi belirtilmesi	1	3.846
26	Yetkililerin açıklamaları	4	15.38
27	Bölge trafik yetkilileri	1	3.846
28	Cumhuriyet savcısının açıklaması	1	3.846
29	Vali'nin açıklaması	2	7.692
30	Şoförlerin açıklaması	2	7.692
31	Hastane başhekiminin açıklaması	2	7.692
32	Sürücülerin alkolsüz oldukları bilgisi	1	3.846

(N): Toplam değerlendirme sayısı

3. Anlatım Farklılıkları

Haberlerde ilk dikkati çeken anlatım farklılığı kazanın tanımlanmasına yöneliktir. Yaşanan trafik kazası iki haberde “feci kaza”, ve “yasa boğan kaza” biçiminde tanımlanmıştır. Daha çok başlıklarda ön plana çıkan “Vahşet”, “Dehşet kaza”, “Cinayet gibi kaza”, “Korkunç manzara”, “Canavar”, “Trafik terörü”, “trafik anarşisi” ve “kan gölüne çeviren kaza” ifadeleri ise diğer anlatımlardır..

En yoğun farklı anlatım ise kaza nedeni konusunda dikkati çekmektedir. Gerçekte kazanın görgü tanığı, habercilere yaptığı anlatımda kazanın meydana geldiği saatlerde yağmurun çiselediğini ifade etmiştir, ancak bu veriden hareket eden haberciler kaza nedenine yönelik daha başka açıklamalar getirmişlerdir. Ancak bu haberlerden yalnızca birinde, kaza nedenini açıklayan ya da belirten kaynak tanımlanmıştır. Kaza nedenini belirten 22 haberde, bu nedene ilişkin 52 ayrı tanımlama yapılmıştır. Bunlar arasında 15 haberde havanın yağışlı olduğu, 9 haberde yolun kayganlığı, 5 haberde hatalı sollama ve araç sürücüsünün direksiyon hakimiyetini kaybetmesi kaza nedeni olarak ifade edilmiştir. Bunun dışında yağışın miktarı konusunda aşırı, şiddetli, yoğun ya da hafif gibi sıfatlar dikkati çekmektedir. Bütün bu farklılıklar kaza nedeni konusunda habercilerin alışlagelmiş rutinlerini ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Kazanın Nedenine Yönelik Anlatımlar

	Kategoriler	N
1	Havanın yağışlı olması	15
2	Yolun kaygan olması	9
3	Hatalı sollama	5
4	Direksiyon hakimiyetinin kaybedilmesi	5
5	Aşırı hız	4
6	Dikatsizlik	3
7	Aşırı, şiddetli, yoğun yağış	3
8	Yağmur sularının birikmesi	1
9	Trafik kurallarına riayet edilmemesi	1
10	Tedbirsizlik	1
11	Şoförün uykusuz olması	1
12	Hafif yağış	1
13	Görüş mesafesinin azlığı	1
14	Aracın yolun karşı tarafına geçmesi	1
15	Altyapı eksikliği	1

(N): Toplam değinme sayısı

Öte yandan kimi haberlerde yaralı sayısı 10 ve kamyonun yükü de şeker pancarı olarak tanımlanmıştır. Bir haberde öğrencilerin pikniğe gittiği, diğerinde geziye gittiği ve bir diğerinde de geziden döndüğü ifade edilmiştir. Kazanın saati konusunda da “sabah saatlerinde”, “sabah”, “dün”, “07.00’de” gibi açıklamalar bulunmaktadır. Bir haberde ise zaman, “24.3.2001 Cuma günü” biçiminde kaydedilmiştir. Oysaki görgü tanığının anlatımında kazanın yaklaşık saati olarak 08:30 açıklaması yer almaktadır, ancak bu açıklama haberciler tarafından dikkate alınmamıştır. Belki de gözden kaçmıştır. Ancak kaza saatinin ifade edilmesi ya da ifade edilmiş biçimi anlamında bu verinin altını çizmek daha doğru olacaktır.

Sonuç ve Tartışma

Evrensel düşünüp, yerele uygulamak prensibinden hareketle bu çalışmanın sonuçlarını değerlendirmek üzere Avrupa Konseyi Parlâmenterler Meclisi'nin açıkladığı Basın Meslek İlkeleri'ne dikkati çekmek yerinde olacaktır. (Özgür Basın, 1993). Bu ilkelerden biri, haber ile yorum arasındaki belirgin ayrımın çizilmesi ve bunların karıştırılmasının önlenmesidir. Haber, gerçeklere ve verilere dayalı bilgilendirmedir. Yorum ise yazanın, yayımlayanın ya da medya şirketinin düşüncelerini, inançlarını ve kişisel yargılarını içerir. Haber sunumunda ve betimlemelerde tarafsız olunmalıdır. Haber başlıkları ve özetleri mümkün olduğunca doğruları ve eldeki verileri yansıtmalıdır. Gazeteciler, halkın düşüncelerini şekillendirmeye çalışmamalıdır. Medya, toplum üzerinde büyük bir gücü olmasına rağmen, toplumu eğitmez, muhakeme yaparak “gayr-ı resmi” hükümler vermez. Bilgiyi kesinlikle halkın fikirlerinin oluşması amacı için kullanmaz, insanları etkilemeye çalışmaz. Gazetecilerin temel görevi bilgi vermedir.

Basın Konseyi'nin açıkladığı Basın Meslek İlkeleri'ne göre de gazetecilikte temel işlevin gerçekleri bulup bozmadan, abartmadan kamuoyuna yansıtmak olduğu ifade edilmektedir. (Yüksel ve Gürcan, 2000:186) Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde (1998) gazetecinin halka karşı sorumluluğunun tüm sorumluluklarından önce geldiğine işaret edilerek, “Gazeteci, iletmediği haber ve bilginin sorumluluğunu üstlenir ve paylaşır” denilmektedir. Bildiride gazetecinin temel görevleri ve ilkeleri arasında özetle şu noktalara işaret edilmelidir: “Gazeteci; kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayımlamaz. Gazeteci;

yayımlanmış her yanlış en kısa sürede düzeltmekle yükümlüdür. Gazeteci; çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durur.”

Bu çalışmada profesyonel medya çalışanlarına uygulanan bir trafik kazası haberi sınavı çerçevesinde, acaba yukarıdaki etik ilkeler göz önüne alındığında neler söylenebilir? İlk söylenebilecek şey, çalışmanın başında tanımlanan bir trafik kazası haberinde merak edilenler ya da mutlaka olması gerekenler üzerine olacaktır. Bir trafik kazası haberinde en önemli bilgi kazanın ayrıntılarından önce ölü ve yaralıların kim olduklarıdır. Bundan sonra olayın ne zaman meydana geldiği, neden ve nasıl meydana geldiği gibi diğer bilgiler merak edilir. Ancak burada yazılan haberlere bakıldığında genel olarak olaydan ders çıkarmaya yönelik kimi sunumların ön plana çıktığı belirlenmektedir.

Haber başlıklarının önemli bir bölümü olayı değerlendiren muhabirin yargıların içermektedir. Habercilerin rutinleri haline geldiği ifade edilebilecek, “trafik canavarı” ya da “trafik terörü” gibi ifadeler başlıklarda yer almakta; haber içeriklerinde bulunmamaktadır. “Yine o korkunç manzara”, “Yine kamyon” gibi ifadelerin neyin “yine”si olduğu haber içeriğinde tanımlanmamıştır. Başlıkta yer alan araç sürücülerinden birine yönelik “iki kez ehliyeti alındı ama uslanmadı” biçimindeki suçlama havada kalmakta; “neden ehliyeti alınmıştı” ve “uslanmadığı konu neydi” gibi sorular yanıtız bırakılmaktadır. “Geleceğimizden 7 kişi kaybettik” ifadesine yer verilen haberde herhangi bir açıklayıcı ikinci cümleye rastlanmamaktadır. Genç olduklarından mı, yoksa üniversiteli

olduklarından mı bu ifade kullanılmıştır, bu soru yanıtıdır. “İhmal devleti mi acaba? Karayolları yıllarca çaba harcıyordu bitmedi ve trafik anarşisi 7 umudu yok ederken sevdiklerini de yasa boğdu” başlığına ilişkin haber içeriğinde ise Karayolları’nın yıllarca harcadığı çabadan ve yolun bitmemesinden ya da yok olan umutlardan ve yasa boğulan sevdiklerinden hiçbir biçimde söz edilmemektedir. Bu durum haber başlıklarının haber içeriğinden ayrı düşünöldüğünü ve haber içeriği ile ilişkilendirilmekten öte, belki de haberin ilgi çekmesi, sansasyon yaratması ya da okuyucuların yönlendirilmesi adına daha başka amaçlarla seçildiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın başında tanımlanan bir trafik kazası haberinde olması gereken bilgiler göz önüne alındığında neler söylenebilir? Bu anlamda genel olarak haberlerin büyük eksiklikler içerisinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Haber öğeleri, kazada ölenlerin kimlikleri haberin en önemli bilgileri olmasına karşın, pek çok haberde özenli bir biçimde tanımlanmamıştır. Kazaya ilişkin bilgilerin eksiksiz verilmesi konusunda gösterilmeyen özenin yanında kaza nedenine yönelik farklı anlatımların çeşitliliği dikkati çekmektedir. Haberciler gerçek olup olmadığı bilinmeyen, kaynağı belli olmayan, belki de bir görgü tanığından duydukları bilgileri deneyimleri ile birleştirerek gerçekmiş gibi haberlerinde sunmuşlardır. Burada önyargıların ve genellemelerin devreye girdiğini söylemek mümkündür. Onlar için en önemli öğe, kazada ölen ya da yaralananların kim olduklarından öte kazada ölenlerin ve yaralananların sayısıdır.

Öte yandan çalışmada elde edilen bulgular, Yüksel'in Eskişehir'de yayınlanan beş yerel gazetenin manşetinde yer alan bir trafik kazası haberi incelemesindeki bulgularla paralellik taşımaktadır (2001:165-178). Orada da haber başlıkları "Cinayet gibi kaza: 7ölü", "Çiftelerde feci kaza", "İhmalle gelen facia", "Bunun adı kaza değil, katliam" ve "Kamyon servis midibüsünü biçti" biçimindedir. Dolayısıyla, bu başlıklardan hareketle trafik kazalarında kullanılan rutin bazı haber başlıklarının varlığından söz etmek mümkündür. Yine Eskişehir'deki kaza haberinde de haber öğelerinden ne ve neden sorularına bütün gazetelerde ortak bir biçimde yer verilirken; kim, nerede, nasıl ve ne zaman soruları kimi gazetelerde yanıtız kalmıştır. Dolayısıyla yerel gazeteciler haber öğelerine manşetten yayınladıkları haberlerde de dikkat etmemektedirler. Araçların plakaları, cinsi ve ölü sayısı dışında diğer haber temalarında elde edilen bulgular açısından ortaklık bulunmamaktadır. Balıkesir'deki kaza haberi gibi, Eskişehir'deki gazetelerin manşetten yayınladıkları kaza haberinde de ölü sayısı, yaralı sayısı, servis aracının cinsi, kamyonun yükü, yaralıların kaldırıldıkları yer, kamyon şoförünün adı, servis şoförünün adı, olay saati ve kazanın nedeni gibi konularda birbiriyle çelişkili ifadelere rastlanmaktadır.

Genel bir bakış açısıyla, her iki çalışma arasındaki paralellik yerel basın çalışanlarının habercilik adına belli bazı rutinelere saptandıklarını ve bunun dışında haberin eksik verilmemesi adına kaygılarda duyulmadığını ortaya koymaktadır.

Öte yandan bir laboratuvar çalışması olarak da nitelendirilebilecek bu haber yazma uygulamasının ardından

çalışmacının izleyenler önünde yaptığı değerlendirmenin başında yaptığı şu açıklamaya da dikkat etmek ve buradan dersler çıkarmak yerinde olacaktır:

“Arkadaşlar haberlerinizi yazdınız biliyorum ama az önce Emniyet Müdürü ile tesadüfen görüştüm. Kazayı sordum. Ben bir görgü tanığı olarak olay yerindeydim ve olaydan hemen sonra araçların yanına koşmuştum ama benim görmediğim ve bilmediğim şeyler de varmış. Emniyet Müdürü, kamyon sürücüsünün Malatya'dan geldiğini ve önceki gün sabahtan beri, yani bir gündür sürekli araç kullandığını bu yüzden uykusuz olduğunu söyledi. Kamyonun içinde yerde bazı uyku önleyici haplar ve boş bira şişeleri bulunmuş. Ben bir görgü tanığı olarak kamyonun içinde ne olduğuna bakmamıştım. Bunları bilemezdim... Öğrencileri taşıyan otobüs de rampayı çıkarken orta şeridi kullanıyormuş ve rampayı çıktığında kamyonu tam karşısında görmüş. O anda direksiyonu ikisi de direksiyonu kırmak istemiş ama kaçamamışlar...”

Burada da bir görgü tanığının Emniyet Müdürü'nden kazanın nedenine ilişkin duyduklarına şahit olunmaktadır. Peki, Emniyet Müdürü acaba tam olarak bunları mı söylemiş ya da anlatmıştır? Görgü tanığının bu kez söyledikleri doğru mudur? Yoksa, bütün bunlar birer dedikodudan mı ibarettir? Bu soruların yanıtı bilinmemektedir, ancak zihinde yeni şüpheli durumlar uyandıran yukarıdaki açıklama ve sorular, temeli şüpheye dayanan ve gerçek amacı gerçekten yaşanan gerçekleri yazmak olan habercilik mesleği çalışanlarının daha dikkatli olmaları gerektiğinin altını çizmektedir. O halde yanıtlanması gereken temel soru da şu olmaktadır: “Acaba, haberde yazılanlar ile anlatmak istenilenler ve

yaşanan gerçekler arasında nasıl bir bağlantı olması gerekiyor?”,
“Acaba, okuyucular dedikodu okumak için mi gazete alıyorlar;
yoksa gerçekleri de öğrenmek istiyorlar mı?”

Dipnot

(1) Çalışmada uygulamaya katılan gazetelerin kim oldukları, yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, çalıştıkları kurum, kaç yıldır profesyonel gazetecilik yaptıkları, eğitim durumları gibi demografik bilgiler sınırlılıklar dışında tutulmuştur. Gazetecilerden sınav kağıtlarına adlarını, görev yaptıkları il ya da ilçeyi ve çalıştıkları kurumu yazmaları istenmiş ve bu bilgiler elde edilmiştir. Ancak çalışmanın profesyonel gazetecilerin bir trafik kazası haberini nasıl yazdıklarının ortaya konulması biçimindeki temel amacı doğrultusunda söz konusu bilgilerin deşifre edilmesinin önemli olmadığı düşünülmüştür.

Kaynakça

- GİRGİN, Atilla (2000). Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- _____ (1998). Haber Yazma Teknikleri. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- GÖKÇE, Orhan. (2001). İçerik Çözümlemesi. Geliştirilmiş 3. Baskı. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- TOKGÖZE, Oya (2000) Temel Gazetecilik. 4. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.

YÜKSEL, Erkan ve GÜRCAN, Halil İbrahim (2001). Habercinin El Rehberi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1263.
Özgür Basın, İstanbul: Basın Konseyi Yayınları, Sayı: 50-51, 1993.
Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998.